

Євгеній Анатолійович ЛОМАКА

здобувач кафедри фінансів та кредиту,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНО
РОЗВИНУТИХ КРАЇН СВІТУ**

Ломака, Є. А. Зарубіжних досвід реформування податкових систем економічно розвинутих країн світу [Текст] / Євгеній Анатолійович Ломака // Український журнал прикладної економіки. 2018. – Том 3. – № 4. – С. 317–324. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Актуальність теми полягає у тому, що в умовах міжнародної глобалізації для економіки України її зовнішньополітичним пріоритетом є інтеграція з країнами світу з розвинутою ринковою економікою, зокрема її системи оподаткування.

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних засад оподаткування зарубіжних економічно розвинених країн, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо формування й розробки вітчизняної стратегії оподаткування, Державної фіскальної служби України в умовах глобалізації економіки.

Результати. На основі аналізу досвіду оподаткування зарубіжних економічно розвинених країн на прикладі Польщі, США, Нідерландів та Італії виокремлено ключові можливості розвитку, сильні та слабкі сторони системи оподаткування в Україні. Це дало можливість сформуувати перспективну стратегію розвитку суб'єктів оподаткування, якою, в першу чергу, передбачено доступ до єдиного, розширеного, гармонізованого ринку зарубіжних країн, й подолання слабких сторін внутрішнього середовища в системі оподаткування України.

Висновки. Результати проведеного дослідження показали, що з огляду на досвід країн із розвинутою економікою, Україна потребує нетрадиційного підходу до кодифікації наявної податкової системи. Результатом такого підходу може бути передусім стабілізація основ оподаткування, закладення підвалин цілісної податкової бази, а також – створення сприятливих умов для вдосконалення механізму нарахування та стягнення податків. Нині можна стверджувати, що в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати кошти в розпорядження держави, здійснювати їхній розподіл та перерозподіл на цілі економічного та соціального розвитку.

Ключові слова: податкова система, оподаткування, фіскальна служба України, податок, країни з розвинутою ринковою економікою, глобалізація.

Yevgeniy LOMAKA

postgraduate student, Department of Finance and Credit,
V. N. Karazin Kharkiv National University

**EXTERNAL EXPERIENCE OF TAX SYSTEMS REFORM IN ECONOMICALLY DEVELOPING
COUNTRIES OF THE WORLD**

Abstract

Introduction. The urgency of the topic is that in the conditions of international globalization for the economy of Ukraine, its foreign policy priority is integration with the countries of the world with a developed market economy, in particular its taxation system.

The purpose of the article is to summarize the theoretical foundations of taxation of foreign economically developed countries, to make methodological and practical recommendations for

the formation and development of a domestic taxation strategy, the State fiscal service of Ukraine in the conditions of the economy globalization.

Results. *The key development opportunities, strengths and weaknesses of the taxation system in Ukraine are outlined based on the analysis of taxation experience of foreign economically developed countries, such as Poland, USA, the Netherlands and Italy. This gave the opportunity to form a promising strategy for the development of tax entities, which, first of all, provides access to a single, expanded, harmonized market of foreign countries, overcoming the weaknesses of the internal environment in the Ukrainian taxation system.*

Conclusions. *The results of the study showed that Ukraine needs an unconventional approach to codification of the existing tax system given the experience of developed economies. The result of this approach can be, first of all, stabilization of the taxation basis, laying the foundations of a comprehensive tax base, as well as creating favorable conditions for improving the mechanism of taxes accrual and collection. At present, it can be argued that in Ukraine a tax system has been created that allows to mobilize funds for the disposal of the state, to distribute them and redistribute for the purposes of economic and social development.*

Keywords: *tax system, taxation, fiscal services of uraine, tax, countries with developed market economies, globalization.*

JEL classification: H20

Вступ

Поглиблення процесів глобалізації у світовій економіці формує загрозливі виклики для держав у сфері оподаткування. У сучасному світі досить поширеною є практика використання механізмів недостатньої капіталізації, трансфертного ціноутворення та неналежного використання положень міждержавних договорів у сфері оподаткування. Негативно впливає на рівень податкових надходжень держав функціонування офшорних зон і значна кількість злочинів у сфері оподаткування, а також відсутність єдності з питань оподаткування надання послуг інформаційного суспільства. В сукупності, названі фактори значно знижують ефективність функціонування податкової системи, покликаної мобілізувати фінансові ресурси на потреби держави. З метою подолання вказаних негативних тенденцій держави повинні забезпечити створення дієвого механізму міжнародно-правового співробітництва у сфері оподаткування, що уможлиблював би досягнення компромісу між їх інтересами на взаємовигідній основі. При цьому необхідно ефективно використовувати можливості не лише договірному співробітництву, але й співпраці в рамках міжнародних організацій. Актуальність теми полягає у тому, що з часів обрання Україною зовнішньополітичним пріоритетом інтеграцію до ЄС особливої актуальності набуло питання приведення нормативно-правових актів нашої держави у відповідність до законодавства ЄС. Податкове право є однією з галузей національного законодавства, яке Україна зобов'язалася узгодити із європейським інтеграційним правом.

Теоретичну основу проведених досліджень становлять наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: В. Л. Андрущенко, Ю. С. Безбородова, К. Г. Борисова, П. А. Брюше, Р. Р. Вахітова, Л. І. Вдовіченої, Г. М. Вельямінова, В. Г. Вишнякова, С. А. Войтовича, М. М. Гнатовського, О. М. Григорова, Р. Л. Дєрнберга, Д. Карро, В. А. Кашина, О. В. Київець, О. Ю. Коннова, К. В. Кузнєцова, І. І. Кучєрова, М. П. Кучєрявенка, М. О. Лабоськіна, Л. Л. Лазєбник, Ж. П. Ландау, І. А. Ларютіної, В. І. Муравйова, Т. М. Нєшатєвої, В. Ф. Опришка, Н. О. Падейського, С. Г. Пєпєляєва, І. Ю. Пєтраша, О. І. Пєгорлєцького, Є. А. Рєвінського, В. М. Слєпця, Г. П. Толстопятєнка, Л. Д. Тимченка, Є. О. Шибєвої та ін.

Актуальність теми полягає у тому, що з часів обрання Україною зовнішньополітичним пріоритетом інтеграцію до ЄС особливої актуальності набуло питання приведення нормативно-правових актів нашої держави у відповідність до

законодавства ЄС. Податкове право є однією з галузей національного законодавства, яке Україна зобов'язалася узгодити із європейським інтеграційним правом зарубіжних економічно розвинених країн.

Мета та завдання статті

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних засад оподаткування розвинених зарубіжних країн, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо формування й розробки вітчизняної стратегії оподаткування Державної фіскальної служби України в умовах глобалізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Відповідно до Конституції України (ст. 1) Україна є соціальною правовою державою. Отже, її податкова система має відповідати вимогам соціальної держави щодо рівня фінансування суспільних благ, із визначенням відповідно до цього рівня перерозподілу ВВП, який забезпечуватиме формування фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави та гарантій громадян на достатній життєвий рівень.

Внаслідок розширення ЄС Україна отримала прямий доступ до єдиного, розширеного, гармонізованого ринку ЄС з 450 мільйонами споживачів. Стає очевидним, що Україна у більшій мірі, ніж інші країни, зможе отримати переваги від доступу до єдиного ринку ЄС з високим рівнем відкритості, єдиним переліком торгових правил і адміністративних процедур, єдиним митним тарифом та з вільним рухом товарів, послуг, громадян і капіталу без внутрішніх бар'єрів (прикордонного контролю, сертифікатів).

Основним шляхом узгодження правових норм України та Європейського Союзу є адаптація – процес розробки і прийняття нормативно-правових актів та створення умов для їх належного впровадження і застосування з метою поступового досягнення повної відповідності права України до європейського права. Податок на доходи фізичних осіб встановлено Законом «Про податок з фізичних осіб» від 26 липня 1991 року і Законом «Про акордне начислення податку на деякі види доходу фізичних осіб» від 20 листопада 1998 року. Оподаткуванню належать доходи фізичних осіб незалежно від джерела надходження. Підприємці-фізичні особи мають право обрати фіксований податок в розмірі 19 %. Закон «Про податки з фізичних осіб» передбачає більше ніж 100 видів діяльності, що звільнені від податку на доходи, або передбачають певні пільги.

З цією метою проаналізуємо досвід оподаткування зарубіжних економічно розвинених країн на прикладі таких країн як Польща, США, Нідерланди й Італія.

З 1 січня 2009 року у Республіці Польща введено два види податку від фізичних осіб. Якщо платник податку протягом року отримував дохід у розмірі до 85 528 польських злотих (30545 дол. США), то повинен сплатити податок у розмірі 18 % від доходу. Всі доходи платника податку, які перевищуватимуть вищезгадану суму доходу, сплачуватимуть податок у розмірі 32 %.

Середньою ставкою податку з доходів у розмірі 19 % обкладаються дивіденди та надходження від долі у прибутках юридичних осіб. Податком з доходу обкладаються фізичні особи, які постійно проживають в Польщі й особи, які перебувають в країні понад півроку. Також оподатковуються доходи осіб, що проживають за кордоном, якщо джерело цих доходів знаходиться у Польщі.

Для визначення загальної суми оподаткування дохід зменшується на суму страхових внесків на пенсійне страхування за віком та станом здоров'я, на лікарняне страхування та страхування від нещасних випадків, що передбачено у положеннях про систему соціального страхування.

Головне місце у федеральній податковій системі США посідають три податки: індивідуальний прибуток; на соціальне страхування; на прибуток корпорацій.

Федеральний індивідуальний прибутковий податок стягується з усього працездатного населення США. Ним оподатковуються практично всі види доходів, які можуть бути одержані населенням: заробітна плата і допомога; прибуток від приватної підприємницької діяльності; відсотки за внесками в кредитно-ощадні установи; дивіденди; рента; допомога по безробіттю, що виплачується приватними компаніями. Не підлягають оподаткуванню доходи від відсотків, які отримують утримувачі деяких видів цінних паперів, що випускаються урядами штатів. Частково оподатковуються пенсії та допомога із соціального страхування.

Кожний платник податків має право на ряд знижок і відрахувань із свого валового доходу перед нарахуванням податку. Перш за все, існують так звані персональні відрахування.

Окрім персональних відрахувань, платники податків мають право робити ряд цільових знижок зі свого доходу, який підлягає оподаткуванню. Найбільше значення мають п'ять статей таких знижок. У такий спосіб дозволяється вираховувати із валового доходу частину витрат на лікування й інше медичне обслуговування, яке перевищує 7,5 % цього доходу за минулий рік.

Значна частина американців купує приватні житлові будинки на виплату, використовуючи спеціальний банківський кредит, що надається на строк до 30 років, але під високі річні відсотки. Виплати цих відсотків також вираховуються із річних доходів. Крім того, дозволяється вираховувати частину виплат відсотків за споживчим кредитом. Вираховуються із річного доходу кошти, виплачені у формі податків штатним і місцевим органам влади, а також пожертвування всіляким неприбутковим організаціям, головним чином, – релігійного та добровільного спрямування. Замість того, щоб робити всі ці знижки за статтями, платник податків на свій вибір має право застосувати так звану стандартну знижку, розмір якої залежить лише від сімейного стану, але не від величини доходу або яких-небудь статей витрат. Так, подружжя, котре використовує єдину стандартну знижку, застосовує її в розмірі 5 тис. дол., для одиноких вона становить 3 тис. дол., для несімейних, котрі мають на своєму утриманні хоча б одну особу, – 4,4 тис., а для подружжя, котре заповнює окремо податкові декларації, – 2,5 тис. дол.

Після того, як платник податків зробив усі дозволені законом вирахування зі свого валового річного доходу, сума, яка залишилася безпосередньо оподатковується прибутковим податком. Другим за значенням із федеральних податків є податок на соціальне страхування, що стягується лише з доходів від заробітної плати і дарування (тому його іноді називають податком на заробітну плату). Цей податок має ряд специфічних рис. Перш за все він стягується в рівних частинах з робітників, наймодавців і підприємців. Це означає, що підприємець сплачує за кожного зайнятого в нього на підприємстві суму, яка дорівнює розміру податку, що стягується з даного робітника. До того ж податком на соціальне страхування оподатковується не вся зарплата, а лише частина її до певного рівня, встановленого в законодавчому порядку (податкова база).

Збори від цього податку за законом визначено виключно для виплати пенсій престарілим, інвалідам, сім'ям, котрі втратили годувальника, і можуть бути використані на інші заходи.

Третім великим федеральним податком є податок на прибуток корпорації. Ним оподатковується валовий перерозподільний прибуток корпоративного бізнесу. Прибуток у розмірі 50 тис. дол. оподатковується за максимальною ставкою – 34 %.

Податкова система США виходить в основі своєї побудови із загального економічного принципу лібералізації, суть якого полягає в максимально можливому використанні об'єктивно діючих ринкових регуляторів економічного розвитку. З організаційної точки зору дана система оподаткування є трирівневою і включає федеральні податки, податки штатів і місцеві податки (графств, муніципалітетів, округів

й інших державних територіальних утворень). З точки зору використання економічного (стимулюючого) потенціалу системи інвестиційний потенціал податкової системи США реалізується через такі головні елементи:

- застосування норм прискореної амортизації основних фондів підприємств, які дозволяють збільшувати частку витрат і відповідно знижувати частку прибутку в ціні продукції та послуг, що представляє собою форму пільги в частині податку на прибуток, а також спосіб стимулювання інвестицій в розвиток господарюючих суб'єктів;

- масштабні пільги, що стосуються інвестицій в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи аж до повного звільнення відповідних витрат і результатів від більшості видів оподаткування

- спеціальні податкові знижки за використання альтернативних видів енергії у виробничо-господарської діяльності суб'єктів економіки, які можуть становити до 50 % вартості відповідних видів обладнання, що виключаються з бази оподаткування.

Фізичні особи сплачують такі податки:

- прибутковий податок. Він є основним податком, який стягується з усіх видів доходів громадян. Платники податку поділяються на три категорії:

- самотні платники податку;
- подружжя;
- самотній платник податку з дітьми.

- прибутковий податок та відрахування на соціальне страхування становлять єдиний комбінований податок, який розраховується за прогресивною шкалою. Для деяких категорій громадян (наприклад, осіб, старших за 65 років) встановлюються нижчі ставки.

Одноразові виплати оподатковуються за різними ставками. Так, вихідна допомога, прибуток від реалізації або ліквідації бізнесу оподатковуються за ставкою 45 %, дохід на приріст капіталу, одержаний від реалізації акцій, – 20 %.

Якщо фізична особа тимчасово працює в Нідерландах, то її дохід оподатковується за ставкою 35 %.

Серед прямих податків основним є прибутковий податок з громадян, який стягується за шедулярною формою, тобто обкладається кожна частина доходу окремо в залежності від джерела доходу. (Шедулярній формі обкладання прибутковим податком протистоїть глобальна – з розрахунку сукупного доходу, що в сучасних умовах має більш ширше розповсюдження).

Прибутковий податок з фізичних осіб резиденти сплачують із усіх видів доходів, одержаних в Італії і за кордоном, нерезиденти – лише з доходів, одержаних в Італії. Залежно від свого походження джерела доходів поділені на п'ять категорій, кожній з яких властиві свої особливості оподаткування: нерухоме майно (земля і будівлі); капітал; підприємництво; трудові доходи від роботи за наймом і в порядку самозайнятості осіб вільних професій; інші джерела. Під одною назвою по суті справляються п'ять різних податків.

Податок на нерухоме майно справляється на основі кадастрових оцінок, котрі переглядаються кожні 10 років. Норми оподаткування диференційовані залежно від характеру експлуатації майна. Так, здані в оренду, належні державі, зайняті під будівництво землі не оподатковуються. Якщо земельна ділянка або будівля не використовуються за призначенням, кадастрова оцінка збільшується за встановленою системою коефіцієнтів (максимально до 300 %).

Прибутковий податок на капітал справляється в момент і по місцю одержання доходу. Він поширюється на депозитні рахунки в банках, проценти по позиках, доходи від цінних паперів, лотерейні виграші. Проценти по банківських рахунках оподатковуються за ставкою 25 %; по облігаціях, бонах і кредитних сертифікатах – 12,5 %; по іноземних позиках – 30 %. Податок на трудові доходи осіб працюючих за

наймом поширюється на заробітну плату, компенсації, винагороди, доплати та ін.; осіб вільних професій – на гонорари, доходи від оплати послуг, виручку від продажу витворів мистецтва і т. ін. У силу різноманітності, нерегулярності, кон'юнктурності таких доходів адміністрування оподаткування трудових доходів осіб вільних професій досить складне.

Соціальною базою податку на підприємців є представники дрібної буржуазії, що ведуть приватну комерційну діяльність або сімейний бізнес. Тому об'єктом даного податку може бути як доход, так і прибуток. До п'ятого виду прибуткового податку з фізичних осіб – податку на інші джерела доходів – відноситься оподаткування доходів від спекулятивної перепродажі землі й іншого нерухомого майна; разових продаж витворів мистецтва; від власності, яка знаходиться за кордоном; від винагород за випадкові чи тимчасові послуги. При визначенні величини оподатковуваного доходу загальний доход (прибуток) зменшується на суми витрат на орендну плату; сплату процентів за іпотечний кредит; видатків на лікування й освіту; пожертвування на користь церкви, благодійних організацій, наукових і культурних установ та деякі інші затрати. Платниками прибуткового податку з юридичних осіб, що справляється за ставкою 36 %, є промислові підприємства, комерційні організації, фінансово-кредитні установи, в тому числі їх філіали за кордоном. Об'єкт оподаткування – чистий дохід у формі нерозподіленого прибутку. Останній визначається в такому порядку: валовий дохід мінус затрати виробництва та видатки на комерційну діяльність (заробітна плата, експлуатаційні затрати, амортизаційні відрахування та ін.). До складу валового доходу входять: виручка від основної діяльності та реалізації цінностей (землі, будівель, споруд, зайвого обладнання і т. п.). Не підлягають оподаткуванню резервні фонди.

Загальні результати порівняльного аналізу систем оподаткування різних держав автором зведені в табл. 2.

Таблиця. 2. Порівняння систем оподаткування зарубіжних країн

Назва країни	Рівень реалізації економічної (регулюючої) функції				Рівень реалізації фіскальної функції			
	Інвестиційний потенціал	Регіональний потенціал	Галузевий потенціал	Конкурентний потенціал	Доходи фізичних осіб	Доходи юридичних осіб	Власність (майно)	Акцизні платежі
Польща	середній	високий	низький	середній	високий	низький	низький	середній
США	високий	високий	низький	високий	високий	середній	високий	високий
Нідерланди	середній	низький	низький	високий	середній	високий	середній	високий
Італія	середній	високий	середній	низький	високий	середній	середній	високий

[розроблено автором]

Наведені в таблиці дані, а також використання запропонованого підходу для аналізу функціональної реалізації податкових систем повинні зайняти, як нам представляється, важливе місце в системі податкового процесу.

Ступінь реалізації тієї чи іншої функції або її окремих складових повинна бути адекватна, по-перше, реальної економічної ситуації і, по-друге, поставленим цілям і завданням соціально-економічного розвитку. Це означає, що «вузьким місцем» податкової системи може бути, наприклад, її високий регіональний потенціал, якщо поставлена мета вдосконалення галузевої структури економіки в напрямку створення високотехнологічних виробництв. Ще більш очевидною є трактування рівня реалізації фіскальної функції, де значимість кожного елемента визначається не тим, яку частку податкових надходжень він забезпечує, а тим, наскільки ця частка відповідає його можливостям і наскільки вона впливає на об'єктивне протиріччя, закладене між фіскальною й економічною функціями.

Висновки та перспективи подальших досліджень

З огляду на досвід країн із розвиненою економікою, які теж здебільшого методом проб і помилок впроваджували податкове законодавство на своїх територіях, наша держава, зокрема, вимагає нетрадиційного підходу до кодифікації наявної податкової

системи. Результатом такого підходу може бути передусім стабілізація основ оподаткування, закладення підвалин цілісної податкової бази, з іншого – створення сприятливих умов для вдосконалення механізму нарахування і стягнення податків. Нині можна стверджувати, що в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати кошти в розпорядження держави, здійснювати їхній розподіл та перерозподіл на цілі економічного і соціального розвитку.

Отже, податкова система будь-якої країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і є результат консенсусу, до якого прийшли ці сили у процесі ухвалення податкових законопроектів.

Список літератури

1. Базюк В. Р., Лагдан А. В. «Фінансова політика України: сутність та проблеми розвитку» 18.04.2018 року. URL: http://ukrlogos.in.ua/documents/18_04_2018_169
2. Іванов Ю. Б., Єськов О. Л. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 328 с.
3. Котина Г., Степура М. Податкові важелі впливу на економіку в сучасних умовах: вітчизняний та світовий досвід. *Економіст*. 2010. № 5. С. 31-35.
4. Крисоватий А. І., Валігура В. А. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 248с.
5. Крисоватий А. І. Аксиоми суспільного вибору в податкових фінансах. *Світ фінансів*. 2007. №3. С. 7-15.
6. Мартиненко В. Л. Податкова політика в Україні та її вдосконалення з метою активізації інвестиційної діяльності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 2. С. 46-50.
7. Мельник В. М. Обмежувальна та стимулювальна роль податків. *Фінанси України*. 2006. №1. С. 31-37.
8. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці : монографія. Ірпінь, Академія державної податкової служби України, 2001. 362 с.
9. Миколайчук Н. С., Костіна Н. М. Пріоритетні напрями роботи органів Державної податкової служби України щодо забезпечення партнерських взаємовідносин із платниками податків. *Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. Херсон, ХДАУ*. 2009. Вип. 66. С.256-262.
10. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України / кол. авторів [заг. редакція: М.Я. Азаров]. Т. 2. К.: Міністерство фінансів України, 2010. 784 с.
11. Нікітішин А. Податкова політика в умовах світової фінансової кризи: вітчизняна та зарубіжна практика. *Вісник податкової служби України*. 2010. №6 (578).
12. Олійник О. В., Філон І. В. Податкова система : навч. посіб. К: Центр навчальної літератури, 2006. 456 с.
13. Педь І. В. Податкова конкуренція. К.: Експерт-Консалтинг, 2009. 415 с.
14. Податкова політика України: стан, проблеми, перспективи : монографія / [П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, З. С. Варналій та ін., за ред. З. С. Варналія]. К.: Знання України, 2008. 657 с.
15. Податкова система України : навч. посіб. / За ред. І. О. Лютого. К.: ЦУЛ, 2009. 456 с.
16. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. 448 с.
17. Проблеми формування податкової системи України: регіональний аспект : Монографія / [Л. П. Сідельникова, Г. А. Стасюк, Т. В. Чижова та ін.]; за заг. ред. Л. П. Сідельникової. Херсон: ХНТУ, 2010. 227 с.

References

1. Bazyuk, V. R. and Lagdan, A. V. (2018). «Financial Policy of Ukraine: Essence and Problems of Development» 18.04.2018 roku. Available at: http://ukrlogos.in.ua/documents/18_04_2018_169.pdf
2. Ivanov, Yu. B. and Yes'kov, O. L. (2007). *Suchasne opodatkovannya: motyvacijnyj aspekt*. [Modern taxation: motivational aspect]. VD «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.
3. Koty'na, G. and Stepura, M. (2010). «Tax levers of influence on the economy in modern conditions: domestic and world experience». *Ekonomist*. № 5. pp. 31-35.
4. Kry'sovatyj, A. I. and Valigura, V. A. (2010). *Dominanty` garmonizaciyi opodatkovannya: nacional'ni ta mizhnarodni vektory`*. [Dominates of tax harmonization: national and international vectors]. Pidruchny`ky` i posibny`ky`. Ternopil. Ukraine.
5. Kry'sovatyj, A. I. (2007). *Aksiomy` suspil'nogo vy`boru v podatkovy`x finansax*. [Axiom of public choice in tax finance]. *Svit finansiv*. № 3. pp. 7-15.
6. Marty`nenko, V. L. (2008). «Tax policy in Ukraine and its improvement with the purpose of activation of investment activity». *Formuvannya ry`nkovy`x vidnosy`n v Ukrayini*. № 2. pp. 46-50.
7. Mel'ny`k, V. M. (2006). «Restrictive and stimulating role of taxes. Finance of Ukraine». *Finansy` Ukrayiny`*. № 1. pp. 31-37.
8. Mel'ny`k, P. V. (2001). *Rozvy`tok podatkovoyi sy`stemy` v perexidnij ekonomici : monografiya*. [Development of the Tax System in a Transition Economy]. Akademiya derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby` Ukrayiny`. Irpin`. Ukraine.
9. My`kolajchuk, N. S. and Kostina, N. M. (2009). *Priory`tetni napryamy` roboty` organiv Derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby` Ukrayiny` shhodo zabezpechennya partners`ky`x vzayemovidnosy`n iz platny`kamy` podatkov*. [Priority directions of the work of the bodies of the State Tax Service of Ukraine regarding the provision of partnerships with taxpayers]. *Tavrijs`ky`j naukovy`j visny`k: Zb. nauk. pr. Xerson, XDAU*. Issue. 66. pp. 256-262.
10. *Naukovo-prakty`chnyj komentar do Podatkovogo kodeksu Ukrayiny`*. [Scientific and Practical Commentary to the Tax Code of Ukraine]. In Azarov, M. Ya. (ed.). Vol. 2. Ministerstvo finansiv Ukrayiny`. Kiev. Ukraine.
11. Nikitishy`n, A. (2010). «Tax policy in the conditions of global financial crisis: domestic and foreign practice». *Visny`k podatkovoyi sluzhby` Ukrayiny`*. № 6 (578).
12. Olijny`k, O. V. and Filon, I. V. (2006). *Podatkova sy`stema*. [Tax system]. Centr navchal`noyi literatury`. Kiev. Ukraine.
13. Ped`, I. V. (2009). *Podatkova konkurenciya*. [Tax competition]. Ekspert-Konsalty`ng. Kiev. Ukraine.
14. *Podatkova polity`ka Ukrayiny`: stan, problemy`, perspekty`vy`*. [Tax policy of Ukraine: state, problems, prospects]. Mel'ny`k, P. V., Tarangul, L. L., Varnalij, Z. S. and others. In Varnaliya, Z. S. (ed.). *Znannya Ukrayiny`*. Kiev. Ukraine.
15. *Podatkova sy`stema Ukrayiny`*. [Tax system of Ukraine]. (2009). In Lyutogo, I. O. (ed.). CzUL. Kiev. Ukraine.
16. *Problemy` rozvy`tku podatkovoyi polity`ky` ta opodatkovannya*. [Problems of development of tax policy and taxation]. (2007). In Ivanova, Yu. B. VD «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.
17. *Problemy` formuvannya podatkovoyi sy`stemy` Ukrayiny`: regional`ny`j aspekt*. [Problems of Tax System Formation in Ukraine: Regional Aspect]. (2010). Sidel'ny`kova, L. P., Stasyuk, G. A., Chy`zhova, T. V. and other. In Sidel'ny`kovoyi, L. P. (ed.). XNTU, Xerson. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2018 р.